

Prolog

Ne postoji ništa — tačnije rečeno, nikakav presudan dokaz — što bi nekome dalo za pravo da pripovest Simona Lekera uvrsti u kategoriju čistih romanesknih fikcija. Naprotiv, može se utvrditi da se brojni i upadljivi elementi ovog nestabilnog, nepotpunog, maltene ispucalog teksta, podudaraju sa stvarnošću (onom koja je svima poznata) na jedan izuzetno nametljiv način, koji samim tim uznemiruje. Pritom, činjenica da se drugi elementi ove pripovesti od nje svesno udaljavaju toliko budi podzrenje da u tome moramo da vidimo izraz pripovedačeve sistematske volje, kao da je nekakav skriveni izbor odgovoran za njegove promene i invencije.

Naravno, priroda tog izbora nam, barem zasad, izmiče. Kad bismo je otkrili, čitava rabota bi bila razjašnjena... Tome se, u svakom slučaju, možemo nadati.

O samom autoru ne znamo puno. Već njegov identitet stvara probleme. Nije poznato da je imao rodbinu, ni bližu ni dalju. Posle smrti, u njegovoj kući otkriven je francuski pasoš na ime Borisa Koeršimena, inženjera elektronike, rođenog u Kijevu. Međutim, služba policijske uprave tvrdi da je taj dokument nevešti falsifikat, verovatno stranog porekla. Ipak, fotografija koja je tu priložena, sudeći prema svim svedocima, navodno prikazuje tog momka.

Što se tiče navedenog imena, u njemu nema ni primese ukrajinskog. U američku školu u ulici Pasi*, gde je nekoliko meseci predavao savremeni književni francuski, upisao se drugim pravopisom i pod drugim imenom: „Robin Kōrsimos, zvani Simon Leker“. Iz toga se može zaključiti da je bio Mađar ili Finac, možda čak i Grk; ali poslednju hipotezu mora da opovrgne fizički izgled tog duguljastog mladića sa veoma plavom kosom i svetlozelenim očima. Najzad, treba pridodati da su ga kolege u školi, kao i učenici (mahom mlade devojke) zvali jednostavno „Jan“, a kada su mu slali kratke službene poruke, njegovo ime su zapisivali u obliku „Ján“. Niko nije umeo da objasni zašto.

Tekst koji nas zanima — devedeset devet daktilografisanih stranica sa dvostrukim proredom — bio je odložen na vidljivom mestu na njegovom radnom stolu (u skromnoj nameštenoj sobi koju je iznajmljivao u Amsterdamskoj ulici 21), pored starinske pisaaće mašine. Stručnjaci tvrde da je dokument otkucan na njoj. Ipak, budući da je taj posao obavljen više nedelja (ako ne i meseci) ranije, postoji sumnja da bi neposredna blizina mašine i listova mogla biti rezultat insceniranja, falsifikovanja kojem je pribegla ova neuhvatljiva ličnost kako bi zavarala trag.

Čitajući njegovu pripovest, najpre stičemo utisak da je pred nama školski udžbenik namenjen nastavi francuskog, nalik stotinama priručnika tog tipa. Tu se bez

.....

* Francusko-američka škola u Parizu (E.F-A. P.), Ulica Pasi 56, 75016.

problema može pratiti pravilna progresija gramatičkih teškoća našeg jezika, kroz osam poglavlja od kojih je svako sledeće veće od prethodnog. U celosti bi, u grubim crtama, lekcije mogle da odgovaraju osmonedeljnom trimestru na američkim univerzitetima. Glagoli u tekstu uvode se u skladu sa klasičnim redosledom četiri konjugacije, pri čemu je u slučaju druge konjugacije jasno istaknuta opozicija između glagola koji poseduju inkoativni infiks* i onih koji ga ne poseduju. Vremena i načini takođe su uzorno razvrstani: nižu se rigorozno, od prezenta indikativa pa sve do imperfekta subjunktiva, anteriornog futura i kondicionala. Isto se može reći za upotrebu relativnih zamenica, čije se kompleksne forme pojavljuju tek kasnije. Kao što je običaj, recipročni i idiomatski povratni glagoli uglavnom su dati na samom kraju**.

Uprkos tome, anegdotski sadržaj ovih stranica ipak se prilično razlikuje od svesno bezazlenih sadržaja s kvkima se inače susrećemo u ovakvim knjigama. Stupanj verovatnoće događaja ovde je gotovo uvek preslab u odnosu na zakone tradicionalnog realizma. Zbog toga autorovu navodnu prosvetnu namenu možemo bez zazora

.....
* Inkoativni infiks je glasovna grupa koja se umeće unutar glagola, označavajući početni glagolski vid. Primer u francuskom za ovu jezičku promenu: *fin-iss-ent*, treće lice pl. glagola *finir* („završiti“).
– *Prev.*

** Našu tezu uostalom potkrepljuje činjenica da je ovih osam poglavlja nedavno objavljeno kod jednog prekoatlantskog izdavača udžbenika: Holt, Rinehard and Winston, CBS Inc., 383 Madison Ave, New York N. Y. 10017.

da protumačimo kao običan alibi. Iza alibija se sigurno krije nešto drugo. Ali šta?

Prilažemo spomenuti tekst bez intervencija. Na samom vrhu prvog lista nalazi se ovaj jednostavan naslov: *Sastanak.*

GLAVA 1

Stižem tačno u ugovoreno vreme: pola sedam. Već vlada gotovo potpuni mrak. Hangar nije zatvoren. Ula-
zim gurajući vrata na kojima više nema brave.

Unutra je sve tiho. Ako se napregne, pažljivo uvo
može da registruje samo tih zvuk, jasan i pravilan, u ne-
posrednoj blizini: kapi vode što iz neke rđavo zatvorene
slavine ističu u lavabo, lavor, ili pak običnu lokvicu na
podu.

Pod slabim osvetljenjem što se probija kroz široke
prozore, čija su okna štokava i delimično polomljena,
teško raspoznajem predmete koji me okružuju, naslaga-
ni sa svih strana u velikom neredu, najverovatnije van
upotrebe: odbačene stare mašine, metalni kosturi i ko-
jekakva gvožđurija, koji su od rđe i prašine poprimili
mrku, jednoobraznu i sumornu boju.

Kad mi se oči donekle naviknu na polumrak, prime-
ćujem da se neko nalazi naspram mene. Stoji nepomi-
čan sa rukama u džepovima mantila i gleda me bez reči,
bez ijednog gesta koji podseća na pozdrav upućen meni.
Neko nosi crne naočare, i tad mi padne na pamet: mož-
da je slep...

Visok i mršav, po svemu sudeći, mlad, ramenom je
nehajno naslonjen na gomilu kofera nejednakih oblika.
Lice mu se ne vidi najbolje zbog naočara, između podi-

gnute kragne kaputa i ivice šešira nabijenog na čelo. Sve to neodoljivo podseća na neki stari detektivski film iz tridesetih.

I sam nepomičan, na pet ili šest koraka od muškarca koji stoji ukočen kao bronzani kip, razgovetno (premda tiho) izgovaram dogovorenu lozinku: „Gospodin Žan, pretpostavljam? Ja sam Boris. Dolazim povodom oglasa.“

Potom opet usledi pravilno dobovanje kapi u tišini. Je li taj slepac možda i gluvonem?

Nakon nekoliko minuta najzad stigne odgovor: „Ne izgovarajte Žan nego *Džin*. Ja sam Amerikanka.“

Moje iznenađenje je toliko da ga jedva mogu sakriti. To je glas mlade žene, muzikalan i topao. Duboke rezonance pridaju mu čulan i intiman prizvuk. Ona ipak ne ispravlja moje oslovljavanje „gospodine“, što znači da ga prihvata.

Na usnama joj zatitra poluosmeh. Upita: „Da li vas šokira što vam devojka govori šta treba da radite?“

U njenoj rečenici osećam nagoveštaj izazova. Odlučujem da pristanem na igru. „Ne, gospodine“, kažem, „naprotiv.“ U svakom slučaju, nemam izbora.

Džin se ne žuri da nastavi sa pričom. Posmatra me pažljivo i bez snishodljivosti. Možda me proglašava nesposobnim. Plašim se presude koja nastupa nakon razgledanja: „Veoma ste lep momak“, kaže, „ali previsoki ste za Francuza.“

Dode mi da se nasmejem. Ta mlada strankinja, pretpostavljam, boravi u Francuskoj onedavno i dolazi sa predrasudama. „Ja jesam Francuz“, kažem kao da

se opravdavam. „Nije u tome stvar“, odbrusi ona posle stanke.

Govori francuski sa veoma šarmantnim akcentom. Njen pevajući glas i androgini izgled podsećaju me na glumicu Džejn Frenk. Ja volim Džejn Frenk. Gledam sve njene filmove. Nažalost, kako kaže „gospodin“ Džin, nije u tome stvar.

Još nekoliko minuta ostanemo tako, posvećeni međusobnom razgledanju. Ali postaje sve mračnije. Da sakrijem nelagodu, pitam: „Dakle, o čemu se radi?“

Po prvi put opuštena, kako mi se učini, Džin se osmehuje nežno kao Džejn. „Potrebno je“, kaže, „da budete neprimetni u gužvi.“

Želim iz sveg srca da joj uzvratim i da joj udelim kompliment za izgled. Ali ne usuđujem se: ona je šefica. Zadovoljavam se samoodbranom: „Ja nisam džin.“ Zapravo, imam samo metar i osamdeset, a ni ona nije niska.

Ona traži da krenem ka njoj. Napravim pet koraka u njenom pravcu. Izbliza joj je lice neobično bledo, nepomično poput voska. Gotovo da me je strah da priđem bliže. Zagledam se u njena usta...

„Još“, kaže. Ovog puta nema sumnje: dok govori, usne joj se ne pokreću. Napravim još jedan korak ka njoj i stavim joj ruku na grudi.

Osoba ispred mene nije ni muško ni žensko. To je plastična lutka poput onih iz modnih izloga. Mrak objašnjava moju zabludu. Lepi osmeh Džejn Frank treba pripisati samo mojoj mašti.

„Pipajte još ako vam to pričinjava zadovoljstvo“, kaže ironično očaravajući glas gospodina Džina i time isti-če glupu situaciju u kojoj se nalazim. Odakle dolazi taj glas? Zvuci verovatno ne dopiru iz samog modela već iz zvučnika koji je sakriven sa strane.

Dakle, nadgleda me neko nevidljiv. To je veoma neprijatno. Imam osećaj da sam nespretno, ugrožen, grešan. Devojka koja mi se obraća verovatno sedi na nekoliko kilometara odatle i gleda me kao bubu u klopci na svom televizijskom ekranu. Siguran sam da mi se ruga.

„Na kraju centralnog hodnika“, kaže glas, „nalazi se stepenište. Treba da se popnete na drugi sprat. Stepenice ne idu dalje.“ Srećan što napuštam beživotnu lutku, sa olakšanjem obavljam zadatak.

Na prvom spratu primećujem da se stepenište preki-da. Shvatam: to je drugi sprat na američki način. Zbog toga sam još uvereniji: Džin ne živi u Francuskoj.

Nađem se u nekakvom širokom skladištu koje potpuno liči na prizemlje: ista prljava okna i isti raspored hodnika među hrpama najrazličitijih predmeta. Jedino što je malo svetlije.

Gledam levo i desno u potrazi za ljudskim prisustvom u tom haosu od kartona, drveta i gvožđa.

Odjednom stičem uznemirujući utisak da se scena ponavlja kao u ogledalu: ispred mene, na pet ili šest koraka, ukazuje se ista nepomična osoba, u mantilu sa podignutom kragnom, sa crnim naočarama i filcanim šeširom natuknutim na čelo; to jest drugi model, isto-vetna reprodukcija onog prvog, u identičnom položaju.

Prilazim sada ne oklevajući i pružam ruku... Na sreću, na vreme prekidam svoj gest: stvar se upravo nasmejala, i to na neosporan način, osim ako nisam lud. Taj lažni model od voska u stvari je prava žena.

Ona vadi levu šaku iz džepa i veoma sporim pokretom podiže ruku da odgurne moju, koja, od iznenađenja, stoji u vazduhu.

„Ne pipaj”, kaže, „minirano je!” Glas je isti, na isti način čulno privlačan i sa bostonskim akcentom; jedino što mi sada govori ti, na savršeno drzak način.

„Izvini”, kažem, „ja sam budala.” Njen glas smesta poprima strog i bespogovorani ton: „Kako bonton nalaže”, veli, „uvek treba da mi govoriš vi.”

„OK”, kažem, i dalje vidno dobro raspoložen. Ipak, čitava ova inscenacija me nervira. Džin to sigurno radi namerno jer posle trenutka razmišljanja dodaje: „I nemoj da govoriš OK, to je veoma vulgarno, naročito u francuskom.”

Žuri mi se da završim taj neprijatni razgovor: nemam čemu da se nadam posle takvog dočeka. Ali istovremeno, ta mlada drska devojka fascinira me na uznemirujući način. „Hvala”, kažem, „za ove lekcije iz francuskog.”

Kao da mi pogađa misli, kaže: „Više ne možeš izaći. Prekasno je, izlaz je pod stražom. Upoznaj Loru, ona je naoružana.”

Okrećem se ka stepenicama. Tu, na vrhu stepenica, stoji druga devojka, istovetno odevena, sa crnim naočarama i vojničkim šeširom, sa rukama duboko u džepovima mantila.

Položaj njene desne ruke i deformacija u njenom džepu verodostojno odslikavaju pretnju: ta mlada osoba u mene upire revolver, velikog kalibra, sakriven tkani-
nom... Ili se pretvara.

„Hello, Laura. Kako ste?“ kažem i pritom najbolje što mogu izigravam hladnokrvni triler. „Kako ste?“ odvrća ona potvrdno, potpuno anglosaksonski. Lora u organizaciji nema čin budući da mi persira.

Kroz glavu mi prolazi apsurdna ideja: Lora je beživotni model iz prizemlja koji se, posle uspinjanja stepenicama za mnom, ponovo nalazi ispred mene.

Devojke, u stvari, više nisu kao nekad. Danas glume *gangsters* kao dečaci. Vršer *rackets*. Priređuju *holdups* i treniraju *karate*. Napastvuju adolescente, koji su nemoćni da se brane. Nose pantalone... Više ne može da se živi.

Džin verovatno smatra da treba da mi da neko objašnjenje, jer u tom trenutku počne da drži duži govor: „Nadam se da nam ne zameraš zbog izabranih metoda. Dužni smo da se ovako ponašamo: da vodimo računa o eventualnim neprijateljima, da nadziremo odanost novih prijatelja; ukratko, da uvek postupamo sa najvećim merama opreza, kao maločas.“

Posle kratke pauze nastavi: „Naše delovanje mora da bude tajno. Za nas predstavlja veliki rizik. Očekujemo da nam pomogneš. Ubrzo slede precizna uputstva. Ali (barem na početku) mi ne nameravamo da ti odamo ni poseban smisao tvog zadatka ni opšti cilj našeg poduhvata. To činimo iz obazrivosti, ali takođe radi efikasnosti.“

Pitam je šta ako odbijem. Ona mi ne ostavlja alternativu: „Ti si siromašan. A mi plaćamo. Dakle, najbolje po tebe da prihvatiš bez diskusije. Nema potrebe za postavljanjem pitanja ili komentarisanjem. Samo radi ono što tražimo od tebe i to je to.“

Ja volim slobodu. Volim da budem odgovoran za svoje postupke. Volim da razumem šta radim... Pa ipak, saglašavam se s tim čudnim sporazumom.

Na to me ne navodi strah od zamišljenog revolvera, niti toliko neizdrživa potreba za novcem... Kad ste mladi, za život možete zaraditi na mnogo načina. Pa zašto onda pristajem? Iz radoznalosti? Iz prkosa? Ili iz nekog tajanstvenijeg razloga?

U svakom slučaju, ako sam slobodan, imam pravo da radim ono što mi se radi, čak i kada se to kosi s mojim rasuđivanjem.

„Ti razmišljaš o nečemu što želiš da sakriješ, kaže Džin. — Da, kažem. — A o čemu? — Nema veze s poslom.“

Džin skida svoje crne naočare i otkriva divne blede oči. Onda mi najzad upućuje čaroban osmeh koji priželjkujem od početka. Odustavši od hijerarhijskog oslovljavanja, svojim nežnim i toplim glasom šapne: „A sada možete reći o čemu mislite.“

„Borba između polova“, kažem, „pokreće istoriju.“

